PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 541 • 2018

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

Maciej Jakubowski
Uniwersytet Ekonomiczy w Poznaniu
e-mail: mjakubowski05@gmail.com

IDENTYFIKACJA PRZEZ EKSPERTÓW UBEZPIECZENIOWYCH ZAGROŻEŃ *CASCO* ZWIĄZANYCH Z UŻYTKOWANIEM ROWERU

THE IDENTIFICATION OF THE USING BIKES – RELATED CASCO THREATS BY THE INSURANCE EXPERTS

DOI: 10.15611/pn.2018.541.06
JEL Classification: G22

Streszczenie: W ostatnich latach w Polsce zaobserwować można zwiększenie liczby rowerzystów na drogach, co skutkuje większą liczbą wypadków i kolizji drogowych z ich udziałem. Jedną z istotniejszych kwestii ochrony ubezpieczeniowej rowerzysty jest ubezpieczenie *casco* roweru. Celem naukowym opracowania było wskazanie, jakie zagrożenia z grupy *casco* są identyfikowane przez ekspertów ubezpieczeniowych. W artykule zaprezentowano więc ofertę produktową ubezpieczeń mieszkaniowych i dedykowanych, wskazując, jakie zagrożenia z grupy *casco* wymieniają eksperci ubezpieczeniowi. Porównano również ubezpieczenie *casco* roweru z ubezpieczeniem *autocasco* pod względem zakresu ubezpieczenia. Niniejszy artykuł jest kontynuacją i jednocześnie uszczegółowieniem wcześniej przeprowadzonych badań nad identyfikacją przez ekspertów ubezpieczeniowych zagrożeń związanych z użytkowaniem roweru.

Słowa kluczowe: *casco*, zagrożenie, rowerzysta.

Summary: In recent years, an increase in the number of cyclists on roads in Poland has been observed, which causes a greater number of road accidents and collisions with their participation. One of the most important issues related to insurance protection for a cyclist is bicycle *casco* insurance. The aim of the research was to indicate what threats from the *casco* group have been identified by insurance experts. The article presents the product offer of insurance housing products and the ones dedicated to cyclists, indicating which casco threats are listed by insurance experts. The casco inurance of the bike and the autocasco insurance have also been compared in the field of insurance protection scope. This article is a continuation, and simultaneously a more detailed analysis of previously conducted research on identification of the using bikes – related *casco* threats by the insurance experts.

Keywords: *casco*, threat, cyclist.

1. Wstęp

Rowerzyści są coraz liczniejszą grupą uczestniczącą w ruchu drogowym. Warto podkreślić, że średnia kwota przeznaczona na zakup roweru w 2016 roku wyniosła w Polsce 1 427,36 zł, natomiast średnia kwota wydana na zakup części i akcesoriów rowerowych w 2016 roku wyniosła w Polsce 340,55 zł [Polskie Stowarzyszenie Rowerowe 2017]. Powyższe dane pokazują, że rower wraz z akcesoriami może być wartościowym składnikiem majątku gospodarstwa domowego, a ewentualna szkoda w rowerze lub częściach i akcesoriach rowerowych może skłaniać rowerzystów do poszukiwania ochrony ubezpieczeniowej. Z tego powodu koniecznie wydaje się wskazanie zagrożeń *casco* związanych z użytkowaniem roweru, których skutki mogą zostać sfinansowane za pomocą instrumentu ubezpieczenia.

Głównym celem naukowym artykułu jest usystematyzowanie wiedzy dotyczącej zagrożeń *casco* roweru. Celem cząstkowym prowadzącym do osiągnięcia celu głównego jest ocena oferty produktowej zakładów ubezpieczeń dla rowerzystów. Produkty ubezpieczeniowe są istotnym źródłem wiedzy o zagrożeniach. Na tej podstawie autor wskazuje, jakie zagrożenia zostały zidentyfikowane przez ekspertów ubezpieczeniowych. W niniejszym opracowaniu wykorzystano metodę analizy porównawczej, zestawiając zakres ochrony ubezpieczeniowej *casco* produktów mieszkaniowych i dedykowanych. Porównano również ubezpieczenie *autocasco* i ubezpieczenie *casco* roweru pod kątem zakresu ochrony, ukazując jednocześnie, w jakich sytuacjach zakłady ubezpieczeń będą odpowiadać za szkody w przedmiocie ubezpieczenia.

2. Ubezpieczenie *casco* – ujęcie teoretyczne

Termin *casco* pochodzi z języka włoskiego i oznacza „upadam". Wskazuje więc na „upadek, rozbicie, kraksę środka transportowego". Podkreśla się, że słowo *casco* dotyczy wszystkich środków transportowych − zarówno tych lądowych, jak i morskich czy też powietrznych [Sangowski 1998, s. 237]. Ponieważ rower jest środkiem transportu lądowego, najbliższym odpowiednikiem ubezpieczenia *casco* roweru wydaje się ubezpieczenie *autocasco*. Wskazuje się, że przedmiotem ubezpieczenia *autocasco* są pojazdy oraz ich wyposażenie. Można zatem stwierdzić, że przedmiotem ubezpieczenia *casco* roweru jest rower wraz z wyposażeniem dodatkowym. Ubezpieczyciele obejmują ochroną również przyczepkę rowerową, a także bagaż podróżny rowerzysty. Ubezpieczenie *autocasco* składa się najczęściej z zakresu podstawowego, dodatkowego i rozszerzonego. Zakres podstawowy obejmuje ochroną uszkodzenie, zniszczenie, utratę przedmiotu ubezpieczenia, natomiast zakres dodatkowy − zabór pojazdu, jego części lub wyposażenia. Zakres rozszerzony obejmuje ochroną szkody powstałe podczas jazd treningowych, wyścigowych, użycia pojazdu jako rekwizytu, kierowania pojazdem przeznaczonym do nauki, użycia pojazdu wynajmowanego w ramach działalności gospodarczej. Zagrożenie stanowią więc: dzia-

łanie siły mechanicznej w odniesieniu do zetknięcia się (zderzenia) pojazdu z innym pojazdem, osobą, przedmiotem, ze zwierzęciem, siły przyrody, pożar, wybuch i podobne, działanie czynnika chemicznego lub termicznego, działanie osób trzecich (w tym również włamania), przewóz osoby, której ma być udzielona pomoc medyczna, kradzież lub zabranie w celu krótkotrwałego użycia [Sułkowska 2007, s. 96]. Wskazuje się, że na bazie ogólnych warunków ubezpieczenia często możliwe jest zmniejszenie zakresu ubezpieczenia, ale również i jego zwiększenie o ryzyka dodatkowe [Ortyński 2017, s. 258]. *Autocasco* będzie obejmować ochroną następujące sytuacje [Jędrzychowska, Poprawska 2016, s. 372]:

- posiadacz sam wyrządza szkodę w swoim pojeździe,
- szkodę wyrządza nieustalona osoba trzecia,
- szkodę wyrządza posiadacz innego pojazdu ruchem tego pojazdu,
- szkodę wyrządza ustalona osoba trzecia, a szkoda nie pozostaje w związku z ruchem tego pojazdu,
- szkoda jest wynikiem zdarzeń losowych.

3. Ocena oferty produktowej zakładów ubezpieczeń dla rowerzystów − zagrożenia *casco*

Zakłady ubezpieczeń oferują ubezpieczenie dla rowerzysty w zakresie *casco* na dwa sposoby – na mocy produktów ubezpieczenia domu/mieszkania oraz produktów dedykowanych rowerzyście. W dalszej części tekstu zaprezentowana oferta produktowa zagrożeń *casco* jest kontynuacją i zarazem pogłębieniem rozważań dotyczących identyfikacji grup zagrożeń związanych z użytkowaniem roweru przez rowerzystę. W Polsce rowerzysta może objąć ochroną swój rower na mocy produktów mieszkaniowych w zakresie *casco* za pomocą trzech produktów. Oferowane są one przez Aviva TU Ogólnych SA (dalej Aviva) oraz TUiR Warta S.A. (dalej Warta). Na mocy produktów mieszkaniowych w zakresie zagrożeń *casco* można objąć ochroną zdarzenia losowe, akcję ratowniczą w związku ze zdarzeniami losowymi, wypadek oraz zagrożenia kradzieżowe. Szczegółowy zakres odpowiedzialności kształtuje się jednak różnie w zależności od produktu. Wszystkie produkty mieszkaniowe chronią od skutków zdarzeń losowych. Warto podkreślić jednak, że katalog poszczególnych zagrożeń kształtuje się odmiennie. Zarówno Aviva, jak i Warta obejmują ochroną zagrożenia pożaru, silnego wiatru, powodzi, trzęsienia ziemi i wybuchu. Aviva chroni ponadto od zagrożeń uderzenia pioruna, upadku statku powietrznego, zalania, gradu, lawiny, upadku drzew lub masztów, katastrofy budowlanej, deszczu nawalnego, osuwania lub zapadania się ziemi. Warta nie obejmuje ponadto ochroną akcji ratowniczej w związku ze zdarzeniami losowymi, natomiast Aviva posiada ją w zakresie odpowiedzialności. Zarówno Aviva, jak i Warta obejmują ochroną zagrożenie wypadku, przy czym Aviva będzie ponosić również odpowiedzialność za zniszczenie ubioru rowerzysty w wyniku wypadku. Za pomocą wymienionych produktów nie będzie można objąć ochroną skutków realizacji zagrożeń wandalizmu, błędów

w obsłudze roweru czy też jego zużycia. W zakresie wszystkich trzech produktów znajdują się natomiast zagrożenia rabunku/rozboju w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia oraz poza nim, kradzieży z włamaniem w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia. Ubezpieczyciele nie obejmują ochroną zagrożenia kradzieży zwykłej poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia, przy czym Aviva chroni od kradzieży zwykłej w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia, natomiast Warta nie posiada tego zagrożenia w swoim zakresie odpowiedzialności. Aviva odpowiada ponadto za kradzież po pokonaniu zabezpieczeń poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia, podczas gdy Warta nie odpowiada za skutki realizacji tego zagrożenia. Szczegóły zostały zaprezentowane w tabeli 1.

Na polskim rynku ubezpieczeń produktów skierowanych do rowerzystów wyróżnić można cztery produkty ochronne obejmujące ochroną zagrożenia *casco*. Są to produkty Aviva TU Ogólnych SA (dalej Aviva), Klikochron − AWP P&C S.A. Oddział w Niemczech (dalej Klikochron), PZU SA (dalej PZU) oraz TUW TUW. Wskazać należy, że nie wszyscy ubezpieczyciele oferują ochronę od zdarzeń losowych. Na mocy wskazanych produktów będą one w zakresie odpowiedzialności Avivy, PZU oraz TUW TUW. TUW TUW skonstruował produkt na bazie odpowiedzialności typu All Risk, czyli odpowiedzialności od wszystkich zdarzeń losowych poza tymi wyłączonymi. Aviva i PZU obejmują ochroną zagrożenia ognia, huraganu, powodzi, deszczu nawalnego, gradu, lawiny, uderzenia pioruna, zapadania lub osuwania się ziemi oraz eksplozji. PZU odpowiada ponadto za szkody spowodowane upadkiem statku powietrznego. Klikochron nie obejmuje ochroną roweru od szkód spowodowanych zdarzeniami losowymi. Aviva, PZU oraz TUW TUW odpowiadają ponadto również w zakresie akcji ratowniczej w związku ze zdarzeniami losowymi, natomiast Klikochron nie oferuje takiej ochrony. Na mocy wszystkich wskazanych produktów dedykowanych ochroną objęte jest zagrożenie wypadku, natomiast Klikochron likwiduje również szkody spowodowane upadkiem rowerzysty. Zarówno Aviva, jak i PZU nie odpowiadają za szkody spowodowane wandalizmem, zużyciem oraz błędami w obsłudze roweru. Klikochron natomiast obejmuje te zagrożenia ochroną, nie definiując jednak przy tym, co one oznaczają. TUW TUW, na mocy swojego produktu zbudowanego na bazie All Risk, nie wyłącza odpowiedzialności w zakresie wandalizmu oraz błędów w obsłudze. Nie odpowiada natomiast za szkody spowodowane zużyciem. Wszyscy wymienieni ubezpieczyciele oferują ochronę od szkód spowodowanych rabunkiem/rozbojem zarówno w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia, jak i poza nim, żaden natomiast nie odpowiada za szkody spowodowane kradzieżą zwykłą poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia. Aviva i Klikochron obejmują ochroną kradzież zwykłą w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia, natomiast PZU i TUW TUW nie chronią od skutków realizacji tego zagrożenia. Aviva, Klikochron oraz TUW TUW obejmują ochroną kradzież po pokonaniu zabezpieczeń zarówno w miejscu, jak i poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia, natomiast produkt PZU nie posiada w zakresie ochrony tych zagrożeń. Rozważania obrazuje tabela 2.

Tabela 1. Oferta produktowa ubezpieczeń mieszkaniowych dla rowerzystów w zakresie *casco*, oferowanych w Polsce w roku 2017

Casco	Produkty mieszkaniowe		
	Aviva „Twój dom" – nr 1/2017	„Warta dom" – warta-c7170	„Warta dom komfort" – warta-c7180
Zdarzenia losowe: • pożar • silny wiatr • powódź • trzęsienie ziemi • wybuch • uderzenia pioruna, • upadek statku powietrznego • zalanie • grad • lawina • upadek drzew lub masztów • katastrofa budowlana • deszcz nawalny • osuwanie lub zapadanie się ziemi	Zdarzenia losowe: • pożar • silny wiatr (nie mniej niż 17,5 m/s) • powódź • trzęsienie ziemi • wybuch • uderzenia pioruna, • upadek statku powietrznego • zalanie • grad • lawina • upadek drzew lub masztów • katastrofa budowlana • deszcz nawalny • osuwanie lub zapadanie się ziemi	Zdarzenia losowe: • pożar • silny wiatr, (nie mniej niż 17,5 m/s) • powódź • trzęsienie ziemi • wybuch	Zdarzenia losowe: • pożar • silny wiatr (nie mniej niż 17,5 m/s) • powódź • trzęsienie ziemi • wybuch
Akcja ratownicza w związku ze zdarzeniami losowymi	Tak	Nie	Nie
Wypadek	Tak	Tak	Tak
Rabunek/rozbój (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Tak
Rabunek/rozbój (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Tak
Kradzież zwykła (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Nie	Nie
Kradzież zwykła (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Nie	Nie	Nie
Kradzież z włamaniem (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Tak
Kradzież po pokonaniu zabezpieczeń (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Nie	Nie
Wandalizm	Nie	Nie	Nie
Błędy w obsłudze	Nie	Nie	Nie
Zużycie	Nie	Nie	Nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie ogólnych warunków ubezpieczeń analizowanych zakładów ubezpieczeń.

Tabela 2. Oferta produktowa ubezpieczeń dedykowanych dla rowerzystów w zakresie *casco*, oferowanych w Polsce w roku 2017

Casco	Produkty dedykowane			
	Aviva „Koło za kołem”	Klikochron dla rowerów zwykłych i elektrycznych	PZU „Bezpieczny rowerzysta” - PZU SA 7224/iv/a	TUW TUW „Bezpieczny rowerzysta” – wu-42.00
Zdarzenia losowe: • ogień • huragan • powódź, • deszcz nawalny • grad • lawina • uderzenia pioruna • zapadanie lub usuwanie się ziemi • eksplozja	Zdarzenia losowe: • ogień • huragan • powódź • deszcz nawalny, • grad • lawina, • uderzenia pioruna • zapadanie lub usuwanie się ziemi • eksplozja	Nie	Zdarzenia losowe: • ogień • huragan • powódź • deszcz nawalny • grad • lawina, • uderzenia pioruna • zapadanie lub usuwanie się ziemi • eksplozja • upadek statku powietrznego	*All Risk*
Akcja ratownicza w związku ze zdarzeniami losowymi	Tak	Nie	Tak	Tak
Wypadek	Tak	Tak (oraz upadek)	Tak	*All Risk*
Rabunek/rozbój (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Tak	Tak
Rabunek/rozbój (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Tak	Tak
Kradzież zwykła (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Nie	Nie
Kradzież zwykła (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Nie	Nie	Nie	Nie
Kradzież z włamaniem (w miejscu wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Nie	Tak
Kradzież po pokonaniu zabezpieczeń (poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia)	Tak	Tak	Nie	Tak
Wandalizm	Nie	Tak	Nie	*All Risk*
Błędy w obsłudze	Nie	Tak	Nie	*All Risk*
Zużycie	Nie	Tak	Nie	Nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie ogólnych warunków ubezpieczeń analizowanych zakładów ubezpieczeń.

Na podstawie porównania oferty produktowej rynku ubezpieczeń mieszkaniowych i dedykowanych rowerzyście pod kątem zagrożeń *casco* można stwierdzić, że oferty ubezpieczeń mieszkaniowych i dedykowanych są do siebie podobne. Różnicę w zakresie ochrony stanowią zagrożenia, takie jak: wandalizm, zużycie, błędy w obsłudze czy też niektóre zagrożenia z grupy zdarzeń losowych (patrz tabele 1 i 2).

4. Identyfikacja zagrożeń *casco* przez ekspertów tworzących produkty ubezpieczeniowe

Na mocy ubezpieczenia *casco* roweru można objąć ochroną zakres ubezpieczenia podobny do zakresu na bazie ubezpieczenia *autocasco*. Wskazują na to definicje wypadku rowerzysty (patrz tabela 3) oraz zagrożenia zidentyfikowane przez ekspertów ubezpieczeniowych (patrz tabele 1 i 2). W definicjach wypadku rowerzysty stosowanych przez zakłady ubezpieczeń podkreśla się przede wszystkim uszkodzenie lub zniszczenie w wyniku działania siły mechanicznej (zderzenia) z innym pojazdem, osobą, przedmiotem, ze zwierzęciem. Katalog ten poszerzony został o „wywrócenie się rowerzysty w czasie jazdy" oraz „zetknięcie z ziemią, wodą".

Tabela 3. Definiowanie wypadku w produktach dedykowanych rowerzyście w Polsce w 2017 roku

Ubezpieczyciel – produkt	Definicja wypadku
Aviva TU Ogólnych SA – „Koło za kołem"	„Nagłe i niezależne od woli ubezpieczonego zdarzenie powstałe w okresie ochrony ubezpieczeniowej, w wyniku którego ubezpieczony rower uległ uszkodzeniu lub zniszczeniu, uniemożliwiając dalsze bezpieczne kontynuowanie podróży, tj.: zdarzenie drogowe przy współudziale innych pojazdów lub uczestników ruchu drogowego, pozostałe zdarzenia powstałe wskutek nagłego działania siły mechanicznej w momencie, zetknięcia się roweru z innymi pojazdami, osobami, przedmiotami lub zwierzętami"
Klikochron AWP P&C SA – „Klikochron dla rowerów zwykłych i elektrycznych"	Brak
PZU SA – „Bezpieczny rowerzysta"	„Zderzenia roweru z innymi pojazdami, osobami, zwierzętami, przedmiotami a także wywrócenie się rowerzysty w czasie jazdy"
TUW TUW – „Bezpieczny rowerzysta"	„Nagłe działanie siły mechanicznej na pojazd w chwili zetknięcia pojazdu z innymi pojazdami, przedmiotami, ziemią, wodą, zwierzętami lub osobami znajdującymi się poza pojazdem"

Źródło: opracowanie własne na podstawie ogólnych warunków ubezpieczeń analizowanych zakładów ubezpieczeń.

Ubezpieczenie *casco* roweru będzie chronić od takich zdarzeń, jak:

- posiadacz sam wyrządza szkodę w swoim rowerze,
- szkodę wyrządza nieustalona osoba trzecia,
- szkodę wyrządza posiadacz innego pojazdu ruchem tego pojazdu,

- szkodę wyrządza posiadacz innego roweru ruchem tego roweru,
- szkodę wyrządza ustalona osoba trzecia, a szkoda nie pozostaje w związku z ruchem roweru,
- szkoda jest wynikiem zdarzeń losowych.

Biorąc pod uwagę dokonane wcześniej badanie polskiego rynku ubezpieczeń mieszkaniowych i dedykowanych w zakresie zagrożeń *casco* roweru, należy stwierdzić, że eksperci ubezpieczeniowi zidentyfikowali następujące zagrożenia:

- pożar (lub ogień), silny wiatr (lub huragan), powódź, trzęsienie ziemi, wybuch (eksplozja), uderzenia pioruna, upadek statku powietrznego, zalanie, grad, lawina, upadek drzew lub masztów, katastrofa budowlana, deszcz nawalny, osuwanie lub zapadanie się ziemi,
- akcja ratownicza w związku ze zdarzeniami losowymi,
- wypadek,
- działania osób trzecich (np. wandalizm),
- kradzież (z włamaniem, zwykła, rabunek/rozbój) – zarówno z miejsca określonego w umowie ubezpieczenia, jak i poza miejscem wskazanym w umowie ubezpieczenia,
- błędy w obsłudze,
- zużycie.

5. Zakończenie

Ubezpieczenie *casco* roweru jest jednym z istotniejszych elementów ochrony ubezpieczeniowej rowerzysty. W artykule wykazano, że *casco* roweru jest podobne do *autocasco* pod względem zakresu ochrony, uwzględniając jednocześnie specyfikę jazdy na rowerze. Eksperci ubezpieczeniowi identyfikują zagrożenia m.in. w sferze zdarzeń losowych, takich jak ogień, huragan i inne, akcji ratowniczej w związku ze zdarzeniami losowymi, wypadku, działania osób trzecich, zagrożeń kradzieżowych, błędów w obsłudze czy też zużycia. Ukazano ponadto, że produkty skierowane do rowerzystów pod kątem zagrożeń *casco* nie różnią się znacznie zakresem ochrony od produktów mieszkaniowych.

Literatura

Aviva TU Ogólnych SA, 2017a, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Twój dom" − nr 1/2017*, przyjęte uchwałą Zarządu Avivy z dnia 21.06.2017 r.

Aviva TU Ogólnych SA, 2017b, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Koło za kołem" − nr 2/2017*, przyjęte uchwałą Zarządu Avivy z dnia 28.06.2017 r.

Jędrzychowska A., Poprawska E., 2016, *Ubezpieczenia komunikacyjne*, [w:] Ronka-Chmielowiec W. (red.), *Ubezpieczenia,* C.H. Beck, Warszawa, s. 361-380.

Klikochron − AWP P&C SA Oddział w Niemczech, 2017, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Klikochron dla rowerów zwykłych i elektrycznych"*, aktualne na dzień 1 stycznia 2017 r.

Ortyński K., 2017, *Ubezpieczenia komunikacyjne, istota, grupy ryzyka*, [w:] Wierzbicka E. (red.), *Ubezpieczenia non-life*, CeDeWu.pl, Warszawa, s. 251-278.

Polskie Stowarzyszenie Rowerowe, 2017, https://rowery.pl/aktualnosci/newsy/2362-polski-rynek-rowerowy-w-2016-wyniki-badan.html, dostęp 10.06.2018.

PZU SA, 2007, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Bezpieczny rowerzysta" − PZU SA 7224/IV/A*, ustalone uchwałą Zarządu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej nr UZ/353/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. ze zmianami ustalonymi uchwałą nr UZ/14/2011 z dnia 13 stycznia 2011 r. oraz uchwałą nr UZ/21/2012 z dnia 20 stycznia 2012 r., wraz ze zmianami ustalonymi uchwałą Zarządu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej nr UZ/393/2015 z dnia 17 grudnia 2015 r.

Sangowski T., 1998, *Vademecum ubezpieczeń gospodarczych (pośrednika ubezpieczeniowego)*, Saga Printing, Poznań.

Sułkowska W., 2007, *Ubezpieczenia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.

TUiR Warta SA, 2017a, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Warta Dom" – WARTA − C7170*, mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych od dnia 1 marca 2017 r.

TUiR Warta SA, 2017b, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Warta Dom Komfort" − WARTA − C7180,* mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych od dnia 1 marca 2017 r.

TUW TUW, 2015, *Ogólne Warunki Ubezpieczenia „Bezpieczny rowerzysta" − WU-42.00,* zgodnie z Uchwałą nr 20/15 Zarządu TUW „TUW" z dnia 27 lutego 2015 r., oraz Zarządzeniem Prezesa Zarządu TUW„TUW" nr 9 /15 z dnia 9 marca 2015 r.